

ACTA – jubileum časopisu

ACTA – the Jubilee

Vážení a milí čtenáři a přispěvatelé časopisu Acta, v letošním roce slaví náš časopis 90 let své existence. Dovolte mi, abychom se ohlédlí za jeho dlouhou a úspěšnou historií.

Časopis Československé společnosti ortopedické byl založen v roce 1926 pod názvem *Sborník prací československé společnosti ortopedické*. Do doby vzniku tohoto časopisu publikovali ortopedové v Časopisu lékařů českých založeném v roce 1862. V něm nalezneme práce dokumentující vývoj české ortopedie.

Vedoucím redaktorem byl v roce 1926 zvolen prof. MUDr. V. Chlumský, členové redakční rady byli prof. MUDr. S. Tobiášek, doc. MUDr. J. Zahradníček, doc. MUDr. F. Zahradnický, MUDr. V. Bartoš a MUDr. B. Frejka, který vykonával funkci sekretáře. V zahajovacím čísle nového časopisu uveřejnil prof. Chlumský tuto předmluvu:

»Pro Československou společnost ortopedickou stalo se utvoření vlastního časopiseckého orgánu nutností. Jinak nezbylo by členům společnosti nic jiného, než své odborné vědecké práce uveřejňovati v časopisech jiných, čímž činnost společnosti byla by roztržena, vzájemný vztah členů, diskuse a také kontrola při dnešní drahotě časopisů velice ztížena. Konečně chyběla by i kontrola ciziny, na níž nám rovněž velice záleží. Odhodlali jsme se tedy k vydávání vlastního Sborníku, ačkoli naše hmotné prostředky jsou malé. Ale díky velkomyšlné podpoře ministerstva školství a národní osvěty, jež samo věnovalo nám částku 8 000,- Kč na vydávání Sborníku, dále ministerstva sociální péče (Kč 2 000,-) a snad i ministerstva zdravotnictví, jež podporu slíbilo, bylo nám umožněno vydati časopis náš tak rychle po skončení prvního sjezdu společnosti a také již v dnešní dosti bohaté úpravě.

Další čísla podle výsledků našeho prvního kroku budou následovati. Potřebujeme k tomu ovšem nejen hmotné, ale i mravní podpory našeho lékařstva, o niž prosíme a jemuž toto číslo věnujeme.«

Neméně významné je i úvodní slovo hlavního redaktora o dva ročníky později, kdy byl časopis již přejmenován na Slovánský sborník ortopedický:

»Dva ročníky Sborníku československé společnosti ortopedické ukazují, že dovedeme i na tomto poli se zdarem pracovati a účastniti se konkurence světové. Prací Sborníku povšimla si již i cizina, referuje je, uvažuje o nich, vyžaduje si je na výměnu za své, ba dokonce řada vynikajících autorů cizích počtla Sborník také svými pracemi. Se zvláštní přijemností vidíme mezi autory cizími jména slovanská, a proto po dohodě s přáteli jihoslovanskými rozhodli jsme se dáti Sborník kolegům Slovanům vůbec k dispozici a přezvali jej sborníkem slovanským. Tím slučujeme se s ostatními Slovanů jako rovní s rovnými a máme naději, že posloužíme tím jak svým odběratelům, tak i vědě a jménu slovanskému na aréně světové. Sborník bude podle usnesení poslední valné hromady Československé společnosti ortopedické vycházeti pravidelně ve lhůtách dvouměsíčních v dosavadních rozměrech a přinášeti původní práce vždy v jazyku autora s krátkým obsahem psaným v některém jazyku světovém, jak tomu bylo až dosud. Za články jednotlivých slovanských národností odpovídati bude zvláštní komitét toho kterého slovanského národa, jehož představitelé budou také členy redakce. První sešit takto pozměněného Sborníku byl však zatím již vytištěn, proto přináší po výte jen práce české. Pro sešit příští máme připraveny práce kol. Jihoslovanů a Poláků. Vcházejíce tím v nové období, radujeme se ze součinnosti našich přátel slovanských a přejeme jim i Sborníku mnoho zduaru!«

Tato slova vyřčená před 90 lety mají svoji váhu i dnes. O tom, že dějiny našeho oboru jsou v mnoha směrech studnicí poučení pro současnost, svědčí však i další materiály z již zažloutlých ročníků předchůdců časopisu ACTA.

Rok	Ročník	Název
1926–1927	(1–2)	Sborník prací československé společnosti ortopedické
1928–1939	(3–14)	Slovanský sborník ortopedický
1940	nevychází	
1941	(15)	Český sborník ortopedický (pouze jedno číslo)
1942–1946	nevychází	
1947/1948–1949	(15–16)	Sborník pro chirurgii pohybového ústrojí
1950 – dosud	(17–83)	Acta Chirurgiae orthopaedicae et Traumatologiae Czechoslovaca

Vedoucí redaktoři

1926–1933	(1–8)	prof. MUDr. V. Chlumský ^① (od roku 1929 až do roku 1933 vykonával funkci vedoucího redaktora doc. MUDr. B. Frejka ^②)
1934–1949	(9–16)	prof. MUDr. J. Zahradníček ^③
1950–1953	(17–20)	prof. MUDr. O. Hněvkovský ^④
1954–1969	(21–36)	prof. MUDr. M. Jaroš ^⑤
1970–1987	(37–54)	prof. MUDr. R. Pavlanský ^⑥
1988/2009	(55–76)	prof. MUDr. O. Čech ^⑦
2010 – dosud	(77–83)	prof. MUDr. M. Krbec ^⑧

Ortopedická společnost měla tiskovou komisi ve složení S. Tobíášek, F. Zahradnický, B. Frejka a V. Bartoš, která byla velice aktivní. První ročník časopisu měl 4 čísla (300 stran). V prvních dvou číslech byly uveřejněny přednášky z I. sjezdu Československé ortopedické společnosti. Za každým článkem následovalo obsáhlé francouzské a německé resumé. Příspěvky zahraničních autorů byly publikovány v jejich jazyce. V druhém ročníku časopisu vyšlo 5 čísel. Páté číslo bylo věnováno šedesátinám prof. Chlumského. Bylo publikováno 9 zahraničních prací významných autorů (L. Ombredane – Paříž, P. Haglund – Stockholm, B. Špišić – Zagreb, R. Le Fort – Lille, Lapinski – Varšava, Schwarz – Drážďany, J. Delchef – Brusel, Minař – Ljubljana, Ingelraus – Lille).

První změna časopisu přišla v letech 1928–1929, kdy se změnil název časopisu na Slovánský sborník ortopedický. V tomto období byl předsedou společnosti zvolen prof. B. Špišić – Jihoslovan ze Zagrebu. Časopis měl sdružovat všechny slovanské ortopedy, tohoto cíle však, bohužel, nedosáhl, přidali se pouze Jihoslované. Během druhé světové války v letech 1940–1946 časopis nevycházel.

V poválečné době časopis vycházel od roku 1947 jako Sborník pro chirurgii pohybového aparátu. V roce 1950 pak dostal konečný název Acta Chirurgiae orthopaedicae et Traumatologiae čechoslovaca. Časopis byl vydáván ve Státním zdravotnickém nakladatelství Avicenum bez nutnosti příspěvku ze strany společnosti. Všechny zdravotnické časopisy byly dotovány ministerstvem zdravotnictví a zastřešovány Lékařskou společností J. E. Purkyně.

Česká společnost pro ortopedickou chirurgii a traumatologii se v roce 1990, po volbách nového výboru, stala samostatným právním subjektem nezávislým na Československé lékařské společnosti J. E. Purkyně. Tímto krokem jsme ztratili nárok na bezplatný tisk a distribuci svého časopisu.

Po roce 1989 došlo k významným změnám i ve vydávání časopisu. V roce 1991 zanikla redakce v Avicenu (Státním zdravotnickém nakladatelství) a v r. 1992 jsme začali vydávat za velkých finančních obtíží časopis v dnešní podobě. Tři roky bez státní dotace. Redakce zajistila nové nestátní nakladatelství Scientia Medica. V té době neměla naše společnost žádné finanční prostředky. Díky pochopení nakladatelství Scientia Medica, které náš časopis financovalo, jsme si následně sami zajistili inzerci do časopisu a jeho vydávání se tak nezastavilo. Naopak – časopis dostal velký formát, kvalitní papír a podařilo se vytvořit časopis na úrovni doby, jak po stránce formální, tak i odborné. Časopis byl indexován v Excerpta Medica 1950–1991 a PubMed – Medline.

Po opakovaném jednání s ministerstvem zdravotnictví se nám podařilo v r. 1994 získat dotaci na časopis ve výši 300 000 Kč ročně, čímž se ekonomika časopisu stabilizovala, avšak v roce 2000 byly veškeré ministerské dotace na časopisy opět zrušeny a tento stav trvá dodnes. Bohužel, v roce 1998 se nakladatelství Scientia Medica dostalo do konkurzu (platební neschopnost) a situace se opakovala – museli jsme hledat a zvolit nové nakladatelství. Stalo se jím nakladatelství Galén. Spolupráce je velmi úspěšná, časopis se podařilo opět zachránit. Díky tomu, že nakladatelství překlenulo přechodné období, pokračovalo vydávání časopisu bez přerušení. Ve spolupráci s novým nakladatelem jsme mohli časopis ještě více zkvalitnit po stránce formální i vědecké. Byla jmenována zahraniční redakční rada složená z předních odborníků a zkvalitnila se její činnost. Časopis měl postupně 8 redaktorů, poslední z nich – prof. M. Krbec – byl od roku 1990 vědeckým sekretářem a od r. 2010 se stal vedoucím redaktorem. Časopis splnil mezinárodní normy: od roku 2008 je časopis indexován nejen v Excerpta Medica, ale také v Index Medicus, Medline, Science Citation Index Expanded, Journal Citation Reports/Science Edition a Scopus. Podařilo se získat faktor impaktu (IF) stanovený každoročně agenturou Thompson-Reuters na základě jeho zařazení do databáze JCR a tím i indexací všech uveřejňovaných prací v databázi WoS (Web of Science). Je třeba si uvědomit, že v české medicínské literatuře existuje pouze 8 časopisů s IF, z toho pouze cca polovina se zabývá klinickou medicínou a pouze 2 (vedle Act ještě Česká a slovenská neurologie a neurochirurgie) vydávají práce z chirurgických oborů. Skutečnost, že se náš časopis zařadil do skupiny tzv. impaktovaných časopisů, je velice významná pro jeho mezinárodní uznání a rovněž pro vědecké curriculum všech přispěvatelů. V loňském roce přesáhl IF časopisu magickou hranici 0,5 a tím bylo umožněno započítávat publikace v Actech i do rámce požadavků na doktorandská a habilitační řízení na našich univerzitách. Rovněž enormně stoupl zájem o publikování ze strany zahraničních autorů. Snahou současné redakce je publikovat vědecká sdělení vysoké úrovně, která mají citační potenciál, a tím přímo umožňují postupné zvyšování hodnoty IF do budoucna. V současnosti se časopis stále potýká s určitými finančními problémy a jsou zaváděna některá úsporná opatření, nicméně stále roste zájem o publikování a to je tím největším příslibem pro budoucnost časopisu.

Za všechny spolupracovníky redakce

Prof. MUDr. Martin Krbec, CSc., vedoucí redaktor

Prof. MUDr. Oldřich Čech, DrSc., vědecký sekretář